

שְׁלֹשָׁה בְּסֵפֶה אַחַת (מִלְבָּד 'שׁוֹש')

מי הגה את סמל הפלמ"ח – ומי עיצב את סיכת הסמל?

יהודה זיו, ירושלים

במוזיאון "הח'אן" של חדרה שמורים, בין היתר, גם רישומים של אמן המתכת איזק-יצחק מאיר. אחד מהם, בחתימת Jsaak Meyer, נושא עדיין את הציון הלועזי 'מינכן, נובמבר 1909], בעוד כותרתו העברית של רישום אחר – 'רֶשֶׁת בְּרִזְל בְּאוֹלֶם כְּנִיסָה (בית פֶּרִידֶלְנֶד) – מלמדת, כי לימים עלה יצחק מאיר ארצה וקבע כאן את מושבו. ואכן, בין רישומיו של מאיר – מעזבונו של אריה אמיר, איש חדרה ומי שהיה בשעתו בפלוגה גימ"ל של הפלמ"ח – מצוי אפילו... סמל הפלמ"ח!

על הקמת הפלמ"ח, ראשי תיבות 'פלוגות מח'ן, החליט המטה הארצי של 'ההגנה' בל"ג בעומר תש"א (15/5/1941); ולפיכך חגגנו לאחרונה את מלאות לו שבעים שנה. נראה, כי הדי אירועיה של שנת 'ע"ן לפלמ"ח עוררו את צוות מוזיאון "הח'אן": הם החליטו, כי בידיהם שמור רישומו הראשון והמקורי של סמל הפלמ"ח, ואף העבירו עותק של הרישום אל תום שגב, איש 'הארץ'. שגב פנה בעניין זה אל הארכיונאי של בית הפלמ"ח – אלדד חרובי – ששמע אז לראשונה על יצחק מאיר ועל חלקו הבלתי-נודע בעיצוב הסמל: ההיסטוריה הכתובה של 'כוח המגן העברי' מייחסת את עיצוב סמל הפלמ"ח (כמו גם סמל 'ההגנה' ואף סמל צה"ל) לאדריכל אריה אל-חנני – מעצב פסל 'הגמל המעופף', סמל 'יריד המזרח'. את שם משפחתו המעוברת (לזכר אביו, אלחנן ספּוֹזֶ'ניקוב) הקפיד לכתוב 'אל-חנני' – כדי לשוות לו צליל ערבי, בעקבות ההתרפקות המקובלת על לשון זו שגם הפלמ"ח נהג בה, כזכור!

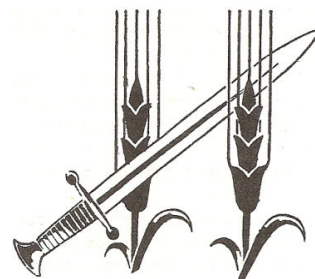
יצחק מאיר – 1948?

(מוזיאון "הח'אן", חדרה)

נפתלי פֶּזֶס – 1948

(אוצר תמונות הפלמ"ח)

רישומי
סמל
הפלמ"ח

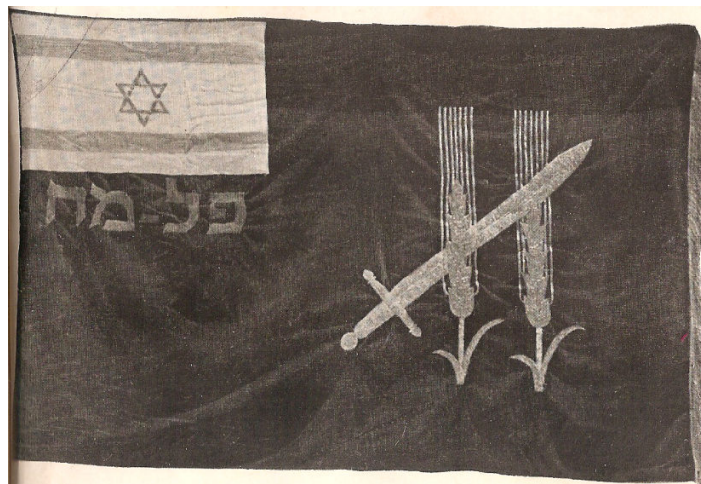
אריה אל-חנני – 1945

('למדריך' א', אוגוסט 1945)

העצה היחידה בפי אלדד לתום שגב היתה: 'אם יש מי שבפיו תהיה תשובה בדבר הקשר שבין יצחק מאיר לבין סמל הפלמ"ח – הרי זה יהודה זיו!... ואכן, שגב 'העביר את הכדור' לידי – בצירוף עותק רישום הסמל, מעשה ידי יצחק מאיר. לעומת אריה אל-חנני, הנודע ברבים, לא עלה בידי למצוא איש היודע להוסיף פרטים על יצחק מאיר – לא במוזיאון "הח'אן" בחדרה ואף לא מפי הקרובים להפקת סמלים: בועז קֶרְצֵ'מר, איש קיבוץ צאלים – בן למשפחת טובעי הסמלים הירושלמית שעיצבו בשעתם, בין היתר, גם את סיכת 'המשוריין המכונף' – סמלם של מלווי השיירות מן הגדוד השישי של חטיבת

פלמ"ח-ה'הראל', שכיניו המחותרת שלהם היה 'פּוֹדְמָנִים' ושעימם נמנית בעת ההיא (בקיבוצו יש היום חדר תצוגה של מוצרי מפעל המשפחה); פרופ' שאול לְדָאנִי, מאוניברסיטת בן-גוריון בבאר-שבע; ואף אמציה כ"ץ, איש ועדת הסמלים של צה"ל לשעבר – אף אחד מהם לא שמע מימיו על יצחק מאיר! ואילו בעיני, ממבט ראשון, נראה רישום זה – עם השקעים המוצללים הרבים שבו – כסקיצה של רושמה ("שְׁטֵטְנִיץ"), לצורך הטבעת סיכת סמל הפלמ"ח!

ואכן, בין עיצובו הראשון של סמל הפלמ"ח לבין הטבעת סיכות הסמל ועידדתן לראשונה בגלוי הפרידו כשלוש שנים. בסוף השבוע של י"א באב תש"ה (20–21 ביולי 1945) נערך הכינוס¹ השני של הפלמ"ח במעיין חרוד ובמסדר הסיום, במוצאי אותה שבת, נגלה לנו שם לראשונה סמל הפלמ"ח – חרב מכסיפה בין שיבולים בזהב, על דגל כחול! (לדברי נטע גולן, נכדתו של אריה אל-חנני: 'מפי אימי שמעתי שסבתא שלי, שָׁרָה אל-חנני, היא שרקמה את דגל הפלמ"ח'). וכשעוד משמר דגל הפלמ"ח אל הרחבה שְׁבִתָּוָה, מצא הסמל חן בעיני ממבט ראשון: לאחר הפלישה לסוריה ולבנון ובלמת כוחות השריון הגרמניים בָּאָל-עֶלְמִין שבמדבר המערבי, משך צבא בריטניה את ידו מעסקת שיתוף הפעולה עם 'ההגנה' – וכך היה על הפלמ"ח 'לרדת למחתרת'. מחלקות הפלמ"ח חנו מאז בקיבוצים שונים בהם עבדנו במשק, שלושה שבועות מדי חודש, וכך 'הרווחנו את לחמנו': שבוע אחד בלבד של אימונים... לא לחינם מצאנו אז פירוש משלנו לראשי התיבות פלמ"ח: 'פועלים לעזרת משקים חקלאיים!' ואכן, בעינינו נראה הסמל קולע ישר לעניין: *חרב הפלמ"ח קוצרת את שיבולי הקיבוצים...* ובכלל, שמחנו כולנו על כך שסוף-סוף יש גם לנו סמל – אף שמטבעה של מחתרת (שנקראה בפינו 'זֶקֶס', כינוי מחתרת ל'מחתרת') לא ענדנו אותו, מחשש 'עין רעה' של הבולשת הבריטית – כשם שאת סופי בתיו של 'שיר הפלמ"ח' (כדי לשמור על החרוז!) נהגנו מאז לשיר: 'אנו... הדוֹלֵכִים בֶּסֶךְ!!!'...

דגל הפלמ"ח (ספר הפלמ"ח א', תשי"ג, מול עמ' יא)

לא לחינם היה סמל הפלמ"ח קולע כל-כך: מסתבר, כי 'עוצב וגובש, יחד עם דגל החטיבה, בעת הדיונים שקוימו במטה הפלמ"ח לקראת הכינוס השני... את ההצעה לסמל העלתה, כנראה, שושנה ('שוש') סֶפֶקְטוֹר, מזכירת מטה הפלמ"ח (אתר ארגון 'ההגנה', סמל הפלמ"ח – עורכים: מאיר פעיל ובצלאל אמיר). לימים שימשה 'שוש' קצינית השלישות של הפלמ"ח – חדורת 'רוח הפלמ"ח' לכל דבר ולאורך כל דרכה. 'לאחר שפרשה לגימלאות... החלה לעבוד כמתנדבת במשתלת פיתוח הצמחים של האגרונום ד"ר יוסף שוב [במושב גני-עם שמדרום להוד-השרון]... ועסקה בהנחייתו בפיתוח זנים חדשים

¹ בימי קדם קראו להתכנסות 'כנסיה' ואף 'כנסת' – בעוד שבימינו נתחדש תחילה השם 'כינוס' ועתה מקובל השם 'כנס'!

של פרח הגרפדה. ביוזמתה נקראו 22 הזנים, שהייתה לה יד בפיתוחם, על-שם לוחמות פלמ"ח שנפלו (שוש ספקטור, אתר הפלמ"ח). לימים נהג צה"ל כמוה והנציח אותן אף-הוא ב'גדוד 33' – כמספר לוחמות הפלמ"ח שנפלו – המתייחד בכך, שיש בו גם לוחמות והוא נודע בכינוי 'גדוד קרקל': בנות הפלמ"ח נשאו תחילה את הכינוי 'נמרות' – אך מיהרו להתנער ממנו, כי באותה עת נהגו לכנות בשם 'נמ"ר' את מי שהוא 'נודניק ממדרגה ראשונה'! כך ניתן להן הכינוי 'קרקליות' (חתולות בר'), ומכאן אף כינויו המקובל של גדוד זה: 'לאחר מותה (19 בפברואר 1984) השלים ד"ר שוב את הפרח האחרון, שהחלה בפיתוחו – פרח אדום עם לב שחור – וקרא אותו על שמה, "שוש" [שם, שם].

שבועות אחדים לאחר הכנס במעיין-חרוד ראה אור קובץ לענייני הדרכה, המיועד למפקדים, בשם 'למדריך א' (אלול תש"ה/אוגוסט 1945) – שסמל הפלמ"ח, מעשה ידיו של אריה אל-חנני, מעטר אותו (לעיל – 'תולדות ההגנה', חלק א', ספר ג', עמ' 452). בעת ההיא נמנתי עם כיתת הסיירים של פלוגה ב'ית וחוברת זו לא הגיעה לפיכך לידי. אך בין ניירותי מאותם ימים – בתוך יומן שנת תש"ה, אשר שימש אותי אז לשמירת כתבי (אף שזמנם לא היה כסדר התאריכים ביומן) – מצאתי גם את שרבוט הסמל החדש, מעשה ידי. נראה, שהייתי גאה בו מאד – שכן לצידו ביטאתי את רגשותי, כדרכי, באמצעות חידת חרוזים מוצפנת על דרך ה'זקס', כמקובל עלינו בעת ההיא. 'היום מותר לגלותו, כי הפתיח נלקח מן הלכסיקון של מחלקת הפלמ"ח שלנו, אשר ישבה אז בקיבוץ גבעת-ברנר וספגה שם תרבות 'קית' למכביר: 'Achtung' בגרמנית משמעותו 'הקשב'; בעוד שבערבית המדוברת, עליה התרפקנו כמיטב יכולתנו, 'א-שנשיל' היתה הדרך, בה הגו את שמו של... צ'רצ'יל, ראש ממשלת בריטניה בעת ההיא; ופתרון החידה, מטבע הדברים, אינו אלא ההכרזה הגאה: דרי אני חבר פלמ"ח! ...

חידה

אכטונג, אכטונג יא-שנשיל!

פכיס איין לי אף מיל,

עלי רוכבים פעל מקל,

חפש אינני מקבל –

מי אני, הגידה אח?

(דרי אני חבר פ – ח!)

בהתבוננות שנייה בסמל, אשר מיהרתי אז לרשום ביומני למזכרת, ניכר בראשי השיבולים כי תחילה ציירתי אותם, על-פי הזיכרון, גוזזים אופקית – כמו בסמל הפלמ"ח הרקום על הדגל, נוסח אל-חנני. אך נראה, כי ביני לבין עצמי העדפתי את בלוריתה הטבעית של 'שיבולת בשדה' – ולפיכך שבתי ושיפצתי את ראשיהן, כיאות. מסתבר כי לימים נהג כך, ממש כמוני אך הרבה יותר יפה ממני, גם הצייר נפתלי צ'זן – שאף לו חלק נכבד בעיצוב סמל הפלמ"ח.

גם ב'אוצר תמונות הפלמ"ח', שקם בזכותה של דיתה פרח, שמור 'רישומי המקורי' של הסמל – ואף הוא איננו מעשה ידיו של אריה אל-חנני: עמיקם גורביץ הפקיד אותו שם למשמרת בידי דיתה, והוא פרי עטו של הצייר נפתלי בָּזָם... אכן, 'שלושה אוזנין בטלית'! מיהרתי לאתר את נפתלי – וזה סיפורו: בשעתו נמנה עם סגל המורים בבית-הספר 'בצלאל' בירושלים ועם פרוץ מלחמת העצמאות לא גויס לשירות קרבי, כיון שמשקלו היה אז פחות מ-40 ק"ג. במקום זאת נלקח משם, לדבריו, ב'טנק' אל דירה ברח' גורדון בתל-אביב (אני מרשה לעצמי לקבוע, כאחד מן ה'פודקנים' – מלווי השיירות לירושלים – כי ככל הנראה מדובר ב... משוריין "סנדביץ": בקושי היה אז בדינו יותר מזה – והרי אף הבריטים משלו כאן עדיין!).

מפרסומי הפלמ"ח בימי מלחמת העצמאות ('ספר הפלמ"ח' א', מול עמ' 457)

באותה דירה עסק נפתלי בָּזָם בעיצוב ובאזור פרסומים, כשאינו גם פלמ"ח'ניקים נוספים – ולדבריו, אף 'סיני' (אָרְנָן עזריהו, קצין ההסברה במטה הפלמ"ח) היה מגיע לשם מדי פעם. הוא מספר: 'הסמל כבר היה – אך אני נתתי לו את הצורה הסופית!... מסתבר, כי שנינו (הוא ואף אני, הקטן) התמקדנו בשיפור ראשי הסיבולים – אלא שנפתלי בָּזָם עשה זאת, כאמור, טוב ממני! סמל הפלמ"ח, המשופר בידי נפתלי בָּזָם, ליווה מכאן ואילך את שערי עלון 'פלמ"ח' בימי מלחמת העצמאות (תש"ח–תש"ט/1948–1949) ואף את זה של לקט 'שירים ופזמונות' – כך קראו להם עדיין בעברית צחה של העת ההיא, בעוד ה'צ'מאָע' ('חבר'ה') מכנים אותם במשותף 'פזמונים'! – שנשא את השם 'מתוך ילקוט הצד' ('ספר הפלמ"ח' א', תשי"ג, מול עמ' 457). שיפוץ נוסף, מעשה ידי נפתלי בָּזָם – אשר עיטר את כריכות שני חלקי 'ספר הפלמ"ח' – הוא שהיה גם בסיס לעיצוב סיכת הסמל.

סיכת סמל הפלמ"ח, 1948

(ספר הפלמ"ח א', מול עמ' י')

סיכת הסמל שלי

(מאז כנס 'בת-שבע')

כריכת 'ספר הפלמ"ח'

(בזם – בסיס לעיצוב סיכת הסמל)

סמל הפלמ"ח חולק לחברים עם היציאה מהמחתרת ב-1948 והופיע גם בסמליהן ונסיהן של שלוש חטיבות הפלמ"ח, שפעלו בצה"ל במלחמת העצמאות - יפתח, הראל וחטיבת הנגב' (אתר ארגון ה'הגנה', שם) - ואכן, את סיכת סמל הפלמ"ח ענדנו לראשונה בגלוי רק סמוך להכרזת עצמאות ישראל. למיטב זכרוני היה זה בכנס, שנערך ב'בית הבימה' בתל-אביב לרגל מלאות שבע שנים לפלמ"ח (7 במאי 1948) - והשיר 'בת-שבע, בת-שבע, הזמר הוא לך!' פרי עטו של חיים חפר, שהשמיעו שם חברי ה'ציובאטרון', גרס לו שיכונה 'כנס "בת-שבע"'... אירוע זה היכה גלים: לראשונה בתולדות הפלמ"ח נערכה לו, שלושה ימים לפני הכנס, מסיבת עיתונאים וכבר למחרת יצאו עיתוני הבוקר והצהריים עם כתבות על 'שבע שנות הפלמ"ח' - שהודגש בהן דבר היותנו 'צבא מתנדב, המקיים את עצמו ומשתלב במפעלו החלוצי והיוצר של היישוב'. ואילו ביום השישי, יום הכנס, הקדישו 'דבר' (ואפילו 'דבר לילדים') עם 'על המשמר' את מאמרי המערכת לחגו של הפלמ"ח ואף ייחדו לכך עמוד שלם של דברי אישים, סופרים ומשוררים. כך גם 'צרור מכתבים', בטאון הקיבוץ המאוחד, 'הארץ' עם 'הצופה' ואפילו 'המשקיף' - שבין הברכות שיבץ גם עקיצות שנונות... (ספר הפלמ"ח ב', עמ' 262-258). פתיחות גלויה זו לייחודו של הפלמ"ח לאחר שבע שנות כיסוי מחתרת היא, ככל הנראה, שהולידה גם את רעיון הטבעת סיכות סמל הפלמ"ח וענידתן לראשונה באותו 'כנס בת-שבע'!

לא כולנו הגענו אז אל הכנס: רבים מאיתנו נמצאו אז בעיצומה של לחימה בחזיתות השונות - חטיבת פלמ"ח-יפתח' לחמה אז על כיבוש צפת ומזרח הגליל העליון (מבצע 'פתח') ואף במערב הגליל המנותק; חטיבת פלמ"ח-הראל' לחמה עדיין על פריצת הדרך לירושלים, ערב מבצע 'מכבי' שהחל למחרת, וגוש עציון היה נצור; בעוד חטיבת פלמ"ח-הנגב' לחמה על טיהור דרום פלשת, שעה שבאר-שבע טרם נכבשה! לפיכך החלו חברי ה'ציובאטרון' במבצע 'זמל' ליד: כדרכם, הוסיפו להגיע בכל מחיר אל כל יחידות הפלמ"ח, באשר הן, ולימדו את אנשיהן לשיר את הזמר 'בת-שבע' - שהושר בהתלהבות, כאילו היה המנון! מספר אלי (אליעזר) שמעוני: *ב-7.5.48 התקיים מבצע 'מטאטא' [טיהור השטח שבין החולה לכינרת]. איך אני מדייק? מפני שזה יום-ההולדת שלי ומפקד המחלקה נתן לי מתנה - לקרוא: 'מחלקה 13 היכון להתקפה! אש - וקדימה!!!'. זאת מתנה שלא אשכח!!! חג הפלמ"ח צויין בגליל ב-9 במאי: ה'ציובאטרון' הופיע ב'מחנה פילון' [ממזרח לראש-פינה] - לפני צאתנו לכבוש את עַבְבֶּה, במסגרת ההתקפה על צפת - ולימד אותנו את שיר הפלמ"ח [הכוונה, כמובן, לזמר 'בת-שבע'!]! שרנו בקול חזק - וקולונל מַרְכּוּס, שהיה נוכח, אמר לסוכבים אותו: 'חיילים, היוצאים לקרב עם שיר - איש לא יעמוד בדרכם'.*

ואומנם, 'כנס בת-שבע' היה בפועל מפגן הצדעה לפלמ"ח של חברי תנועות 'ארץ-ישראל העובדת' ('הנוער העובד', 'המחנות העולים', 'התנועה המאוחדת' ו'השומר הצעיר') - כשרק קומץ חברי פלמ"ח נטל בו חלק. בין הבאים היינו גם אנו, 'יתומי הגדוד השישי' - מן ה'פּוֹדְמָנִים' (מלווי השיירות), שאינם בני ירושלים: לאחר מבצע 'נחשון' יצאנו לחופשת חג הפסח בבתי משפחותינו - ומששבה הדרך אל העיר ונחסמה מצאנו עצמנו נטושים, בהמתנה דרוכה, בחצר בית-החרושת לסכיני גילוח 'אוקבה' שבראשון-לציון. אך כבר בשבוע שלאחר 'כנס בת-שבע' נשלחנו אל מחנה תל-ליטבנינסקי (היום תל-השומר), שם הוצבנו ב'חטיבה החדשה' (חטיבה 'שבע'): משוריני הליווי המגושמים שלנו, שבפועל היו עשויים קרש עבה בין שני לוחות פלדה דקים (מכאן הכינוי 'משוריין סנדביץ'!), הקנו לנו לכאורה 'ניסיון בהפעלת שריון'... לפיכך הוטל עלינו לשמש גרעין לגדוד השריון הראשון של צה"ל - 'גדוד חֲמָ"ש' (חיל משורינים) אֶל"ף' ולימים גדוד 73.

מטבע 'מומחיות שריון' זו היה צבי"קה זמיר, המג"ד הוותיק שלנו, אמור לפקד עלינו גם בגדוד 'חֲמָ"ש אל"ף' - אך כבר אז טעמנו את טעמה המר של הכוונה להצר את צעדי הפלמ"ח: לתדהמתנו, נמנע תפקיד זה מצבי"קה - ובמקומו פקד עלינו שם חיים לֶסְקוֹב. במחציתו השנייה של אותו שבוע הושיבו אותנו על-גבי זחל"מים, שנשארו עדיין את הכינוי הלועזי 'Half Trucks' - וכדי ללמוד איך

מפעילים בהם 'מ"ק' (מכשיר קשר) 19, שלחו אותנו אל 'הבית הירוק' בכפר הנטוש שיח'–מואנס (היום – אוניברסיטת תל–אביב). ביום השישי, ה–14 במאי 1948, היינו שקועים בתרגול הפעלת המכשירים תוך תנועה בשיירה ולפיכך אפילו לא נתפנינו, בשעה ארבע אחה"צ, להקשיב לשידור טקס הכרזת העצמאות – ורק בשובנו, לעת ערב, נתברר כי יש לנו מדינה; למחרת עם שחר, בבוקרה הראשון של מדינת ישראל, אף למדנו על כך ממראה עיניים: מגג 'הבית הירוק' צפינו, כמו מן היציע, בהפצצת 'שדה דוב', הסמוך במערב; ומיד לאחר–מכן יצאנו אל איזור לטרון, כדי ליטול שם חלק במיבצע 'בן–נון' הכושל...

כדי לאשש את מה שאני זוכר בדבר ענידת סיכת הסמל לראשונה, ערכתי משאל בקרב חברותי וחברי הפלמ"ח/ניקים, מאותם ימים רחוקים; אלא שרובם השיבו בטרניה ולמי בכלל היה אז פנאי להפסיק את הלחימה ולהגיע אל הכנס הזה בתל–אביב? (בעוד חלקם השיבו במבוכה ומי בכלל זוכר היום דבר שכזה?). אפילו רבקה'לה – ששרה שם, כאמור, עם ה'ציזבאטרון' את הלהיט 'בת–שבע' – גם היא 'לא זוכרת!!!'. חשתי כמו נחום גוטמן וידידיו, בסוף הספר 'אוצר לופנגולו מלך זולו' – אשר בהגיעם, לאחר חיפוש ממושך ונדודים רבים, אל הכפר בו התגורר אומ'לימו (נושא כליו של לובנגולו, שסייע בידו לטמון את האוצר), השיב להם: 'לא זוכר!!!'; וכבר כתב דן בן–אמון בשעתו: "זקני צפת לא זוכרים ב'צורת' / 'חמסין' / 'שלג כבד שכאלה' – כי הם זקנים!". כמוהם אף 'אנו–אנו', בני 'דור תש"ח' – שכבר תש וגם שח...

כך מצאתי את עצמי, ככל הנראה, 'אחרון על הפריקדה' – וכדברי אלדד חרובי: 'היחיד שזוכר!'. כמעט: גם צבי רגב (המכונה 'צבי' ד'לה' והוא אף אבא של יואב, איש עמותת 'דור ההמשך' שלנו ומחבר הספר 'פלמ"ח – "לפקודה תמיד אנחנו"') נמנה עם אלה, שלא הגיעו אז אל הכנס, וטוען: 'למי היה זמן ולמי היתה אפשרות או יכולת לעלות מן הנגב או לרדת מן הגליל לכנס בתל–אביב, ומי בכלל ידע עליו אז – מלבד, אולי, אנשי המטה? – אך זוכר, שאת סיכת סמל הפלמ"ח קיבלו הוא וחבריו כארבעה חודשים לאחר–מכן, בספטמבר 1948!

'הכינוס השלישי' (כנס המחאה על פירוק הפלמ"ח, 14–15 באוקטובר 1949)

דגלן הפלמ"ח, 'אולי' הקר–גבעון, ורבקה'לה מה'ציזבאטרון' עונדים את

סיכת סמל הפלמ"ח (אוצר תמונות הפלמ"ח)

כדי למצוא סימוכין למה שאני חושב שאני זוכר, אורתי מותני וירדתי מירושלים אל 'בית הפלמ"ח' בתל–אביב ואל 'אוצר התמונות' שבו. אך שם מצאתי רק את אלבום 'הכינוס השלישי' – כנס המחאה על פירוק הפלמ"ח, שתחילתו באצטדיון 'המכביה' ביום השישי, 14 באוקטובר 1949, וסופו בהפגנה רבת משתתפים, אשר יצאה למחרת אחר–הצהרים מקולנוע 'גן–רינה'. בתצלומים נראים חברות הפלמ"ח וחבריו, בחולצות לבנות, עונדים על חזותיהם את סיכת סמל הפלמ"ח!

על–כן החלטתי 'לסגור עניין': העליתי על הכתב את כל מה שהצלחתי ללמוד על ענידתה לראשונה של סיכת סמל הפלמ"ח – ואת פיצוחו החלקי של 'סיפור בלשי' מרתק זה העברתי אל כל הנוגעים בדבר: ארכיון בית הפלמ"ח, מוזיאון 'הח'אן' בחדרה ותום שגב; וכן אל מערכת 'עת–מול' ביד בן–צבי. פחות משעה לאחר–מכן, למרבה ההפתעה, התרחש הנס – והגיע אלי מכתבו של איש הפל"ם (הפלוגה הימית של הפלמ"ח) לשעבר, יהודה בן–צור: 'כנס "בת–שבע" התקיים בעת הייתי בדרך

ממרסיי ליוגוסלביה – בה עלייתי על אוניית רכש. במהלך שהותי שם התיידדתי עם קצין הביטחון היוגוסלבי, שטיפל בנו ואף העניק לי לפני הפלגתנו את 'הכוכב האדום', סמל הפרטיזנים היוגוסלבים. לתל אביב הגענו ב-27 ביוני 1948 ובאחד ביולי הפלגנו שוב אל יוגוסלביה. באחד מחמשת הימים הללו הגיע לידי סמל הפלמ"ח (אל תשאל: 'איך וממין?! אינני זוכר...') – שאותו הענקתי ליוגוסלביי. כך הצלחתי, סוף-סוף, למצוא לפחות עוד פלמ"ח'ניק אחד שאף הוא, כמוני, זוכר ומאשר כי את סיכת סמל הפלמ"ח אכן ענדנו לראשונה (לא כולנו) באותו כנס!

האומנם סיכות ראשונות אלה של סמל הפלמ"ח הוטבעו אז באמצעות רושמה ("שְׁטֶמְץ"), מעשה ידיו של אותו יצחק מאיר – שהרישום לצורך הכנתה הוא השמור היום במוזיאון "הח'אן", בזכותו של פלמ"ח'ניק חדרתי בשם אריה אמיר? בפרק 'אמנים ואומנים' של 'מדריך לתוצרת ארץ-ישראל', ספר כתובות משנת 1947 בהוצאת התאחדות בעלי התעשייה, איתר גיל וייספלוי, איש בית-הספרים הלאומי, גם את: 'יצחק מאיר, עבודות מתכת ואדריכלות, גבעת הרצל, רח' הכהנים 5, תל-אביב' (תוס' שגב, 'שיעור היסטוריה – מי היה אייזק מאיר?', מוסף 'השבוע', 'הארץ', 20 ביולי 2012). אלא שבכל תל-אביב-יפו לא נמצא היום, משום מה, אותו 'רחוב הכהנים' – מה עוד, שרוב שמות הרחובות בגבעת-הרצל באים ללמד על היותה איזור תעשייה מובהק: המפעל, התנופה, המרץ, העמל, הסדנה, המנוע, הפטיש, היתד, הכישור, הפלך, המנור – ומה אפוא לו וליכוהנים?

מי מכיר? מי יודע??...